

**Länssstyrelsen
Gotlands län**

Yttrande

Datum
2025-11-10

Diarienummer 3823-2025

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet,
Regeringskansliet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.rs.l.remisser@regeringskansliet.se

Yttrande över kompletterande promemoria till betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid SOU 2024:8

Er beteckning: LI2025/01546

Sammanfattning

Länssstyrelsen Gotland tillstyrker i huvudsak förslaget till en ny lag om beredskapslagring i livsmedelskedjan, men önskar förtydliganden och ytterligare överväganden kring det regionala ansvaret och vill understryka vikten av detta även utifrån Gotlands särställning i beredskapssammanhang.

Inledning

På grund av Gotlands geografiska läge, inte bara som ö – vilket i sig ger extraordinära utmaningar ur ett beredskapsperspektiv, utan också som utpekat område av försvarsstrategisk vikt, vilket kan betyda hastigt uppkomna behov av livsmedelsförsörjning till större militära styrkor eller s.k. vädlandsstöd välkomnar Länssstyrelsen Gotland den kompletterande promemorian som tydliggör beredskapslager för hela livsmedelskedjan.

Av samma anledning vill länssstyrelsen framhålla att det särskilt viktigt att nödvändig lagerhållning upprättas på ön, även om det skulle innebära att vissa lager behöver drivas i statlig regi.

Ur det gotländska perspektivet behövs också övervägas om det regionalt bör göras undantag från inriktningen att inte färdiga livsmedel ska kunna lagras. Gotlands primärproduktion av livsmedel överstiger vida konsumtionsbehovet hos öns invånare, framför allt vad gäller animaliska livsmedel, matpotatis och morötter. Vid en

2025-10-17

situation där ön skulle bli avskuren och leveranser av livsmedel FRÅN ön begränsas skulle denna överproduktion snabbt medföra stopp i produktionen, djurskyddsproblem på animaliesidan samt att livsmedel behöver kasseras. En ökad kapacitet att lagerhålla råvaror från Gotlands primärproducenter skulle utgöra en viktig buffert för att kunna upprätthålla primärproduktionen samt vara en tillgång i händelse av ökade behov utifrån ökad militär närvaro eller vårdlandsstöd

Övergripande synpunkter

Länsstyrelsen är positiva till att privata aktörer äger och hanterar lagren i så stor utsträckning som möjligt utifrån tydliga avtal med staten.

Länsstyrelsen saknar ett resonemang kring det regionala ansvaret för beredskapslager och anser att det är en brist att utredningen inte tillvaratar den funktion som länsstyrelsens regionala totalförsvarsuppdrag utgör. Det behövs ett förtydligande kring ägarskap, informationsspridning samt konsekvensbedömning utifrån ett regionalt perspektiv och där hänsyn tas till länsstyrelsernas och civilområdesansvariga länsstyrelserns roller och uppdrag.

Länsstyrelsen vill påpeka att det finns juridiska hinder för att nyttja foderspannmål som livsmedel, trots att spannmålet många gånger håller livsmedelskvalitet, vilket regleras i EG 178/2002, artikel 2. Begränsningen kan utgöra ett hinder för att försörja en befolkning i händelse av allvarlig livsmedelsbrist. Länsstyrelsen anser att frågan om klassificering av spannmål som foder eller livsmedel bör utredas juridiskt, som en del av författningsberedskap i livsmedelskedjan.

Kapitel 2 Det behövs ett alternativ till förslaget till ny lag om livsmedelsberedskap i SOU 2024:8

Att det nya förslaget om beredskapslager har breddats till att omfatta alla varor i livsmedelskedjan anser Länsstyrelsen är positivt.

Promemorian klargör att den föreslagna lagen om beredskapslagring inte omfattar insatsvaror till dricksvattenförsörjningen.

Länsstyrelsen Gotland önskar ett förtydligande kring om läkemedel till djur i detta avseende kan anses vara en viktig insatsvara i livsmedelskedjan och omfattas av lagförslaget? I annat fall är detta en viktig fråga som behöver adresseras i andra sammanhang.

Kapitel 3 Beredskapslager är en viktig åtgärd för att säkerställa tillgången till nödvändiga livsmedel

Länsstyrelsen tillstyrker slutsatsen att beredskapslagring i livsmedelskedjan ska kunna omfatta en bred variation av insatsvaror i livsmedelskedjan, för att kunna täcka viktiga behov i olika typer av livsmedelsproduktion eller steg i förädlingsledet

Det ska dock beaktas att detta förfarande potentiellt kan generera en stor spridning av föreskrifter utformade av olika myndigheter utifrån samma lagstiftning.

Kapitel 4 Regeringen ska besluta vilka varor som ska lagras på vilka platser i landet och i vilken mängd

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om regeringen ska besluta om vilka varor som ska beredskapslagras och var i landet detta ska ske. Länsstyrelsen anser dock att även länsstyrelserna samt civilområdeskanslierna ska bidra med beslutsunderlag till placering och användning. Den regionala kännedomen och samordningsansvaret bör efterfrågas och väga tungt i besluten.

Kapitel 5 Ansvaret för att hålla beredskapslager bör ligga på en eller flera myndigheter men lagerhållningen bör i första hand ske i ordinarie värdekedjor

Svårigheten att bedöma om ansvaret för att hålla beredskapslager ska ligga på en myndighet eller delas av flera speglar komplexiteten i livsmedelskedjan och utmaningen med flera iblandade myndigheter vilket har diskuterats inte minst ur ett regelförenklingsperspektiv.

Om ansvaret fördelas på många myndigheter kan det försvåra överblicken samtidigt som det är relevant att den myndighet som utformar avtalen gör det utifrån sina ansvarsområden. Det är dock avgörande att beredskapslagring i de olika stegen upprättas i förhållande till varandra så att flödet i hela kedjan kan upprätthållas. Detta kräver samverkan, vilket lämpligen bör förtydligas som ett uppdrag inom beredskapssektorn Livsmedel och Dricksvatten, inte

2025-10-17

minst med länsstyrelsernas regionala behovsanalys som viktig komponent. Beredskapslagrens inriktning och placering bör alltså spegla det geografiska områdets behov samt andra förutsättningar såsom till exempel etablerad/fungerande infrastruktur. Återigen anser länsstyrelsen att utredningen inte analyserat behovet av regional totalförsvarsplanering i tillräcklig omfattning.

Det är viktigt att beredskapslagren inte påverkar den regionala produktionen av till exempel spannmål negativt genom dumpning av priser vid uppköp och försäljning. Liksom att Lagen om offentlig upphandling inte skapar svårigheter för vissa intressenter utifrån Sveriges relativt småskaliga näringslivsstruktur

Kapitel 6 Varorna i beredskapslagren ska vara statlig egendom

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att varorna i ett beredskapslager ska vara statlig egendom. Däremot bör utredningen i promemorian överväga fördelar med att varorna ska kunna avtalas och ägas av statliga myndigheter på regional nivå. I likhet med vad som föreslås i utredningen *Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap*, SOU 2025:68.

Det behöver tillkomma resurser till de myndigheter som ansvarar för lagren som motsvarar kostnaderna.

Kapitel 8 Säkerhetsåtgärder

Länsstyrelsen delar slutsatsen i promemorian och vill understryka vikten av att den som ingår avtal om beredskapslager också åläggs ansvar för varornas säkerhet. När det gäller råvaror till livsmedel innefattar detta också ett ansvar att upprätthålla varornas livsmedelssäkerhet. Ofta handlar det om att viss grundläggande robusthet behöver finnas hos aktören, tex att kunna upprätthålla elförsörjning under en viss tid av bortfall från det allmänna nätet.

Om investeringar behöver göras hos den som i övrigt har goda förutsättningar att hålla beredskapslager behöver de tydliggöras hur kostnaden för de investeringarna fördelas.

Kapitel 9 Uppgiftsskyldighet

Det är viktigt att länsstyrelserna får kännedom om vilka lager som finns inom det geografiska området utifrån det geografiska områdesansvaret. Detta för att länsstyrelserna och de civilområdesansvariga länsstyrelserna ska kunna uppfylla sina uppgifter av att samordna de civila försvarsåtgärderna inför och under höjd beredskap. Det kan handla om att aktörer som håller beredskapslager bör finnas upptagna i regionala planer för prioritering av till exempel el och vatten.

Länsstyrelsen saknar en redogörelse för vikten av offentlig kontroll hos de företag som enligt avtal kommer att hålla beredskapslager. Det bör tydliggöras om företagen behöver viktas speciellt i den riskvärdering som idag ligger till grund för uttag till offentlig kontroll. Bestämmelser om offentlig kontroll och vilken kontrollmyndighet som är aktuell bör omfattas i de föreskrifter om beredskapslager som föreslås enligt § 6 i lag om beredskapslager i livsmedelskedjan.

Kapitel 11 Regeringen ska besluta om användningen av beredskapslager

I ett totalförsvar är Länsstyrelsen den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet och ansvarar för att samordna det civila försvaret regionalt. Länsstyrelsen har även geografiskt civilområdesansvar och ansvarar för att på högre regional nivå samordna stöd, samt samverka med Försvarsmakten. Utifrån dessa perspektivet bör Länsstyrelsen ha en tydlig del och roll i att verkställa beslutet och ansvara för hur varorna ska fördelas och prioriteras.

Förslaget förordar att verkställande ansvar blir en uppgift för den myndighet som ansvarar för att hålla det aktuella lagret, samt om flera olika myndigheter håller beredskapslager föreslås att uppgiften ska vara samlad hos en enda myndighet att verkställa regeringens beslut. Då det även är troligt att hela landet inte kommer att beröras samtidigt och att alla lager inte behöver aktiveras vid samma tillfälle borde det geografiska områdesansvaret som Länsstyrelsen har på regional och högre regional nivå vara av stor vikt vid verkställande av regeringens beslut att aktivera beredskapslager. Det är också nödvändigt med lokalkännedom och god planering när lagren ska aktiveras och varorna distribueras. Planen kommer troligen se olika ut på olika platser beroende på de upphandlade lagrens placering,

2025-10-17

antal och volym. Länsstyrelsens lokalkännedom och geografiska ansvar kan vara till nytta i planering och länsstyrelsen bör därför vara delaktig.

Kapitel 14 Konsekvenser

Konsekvensbedömningen som utredningen har genomfört i den kompletterande promemorian bör kompletteras med vilka konsekvenser som förslagen medför för länsstyrelser och civilområdesansvariga länsstyrelser.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Charlotte Petri Gornitzka med länsveterinär Ebba Schwan som föredragande. Medverkat har även beredskapshandläggare Karin Farinder.